

УДК [005.52:338.512]:663.25.013
DOI: 10.15673/fie.v9i4.750

Євтушевська О.О.

кандидат економічних наук, доцент
кафедра обліку та аудиту
E-mail: olga163alex@gmail.com

Євсєєва К.В.

магістрант
кафедра обліку та аудиту
E-mail: ekaterina.evseeva5448@yandex.ua

Приймак В.О.

студентка 4 курсу факультету економіки, бізнесу і контролю
Одеська національна академія харчових технологій
вул. Канатна, 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: priymak_vika@hotmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ У ВИНОРОБНІЙ ГАЛУЗІ

У статті викладено та розглянуто особливості обліку собівартості продукції на підприємствах виноробної галузі, досліджено теоретичні аспекти обліку собівартості продукції, розглянуті сутність та складові собівартості продукції. Виконано порівняльний аналіз особливостей ведення обліку у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин».

Ключові слова: облік, витрати, собівартість, калькуляція, готова продукція, виробництво.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Раніше виноробна промисловість була високорентабельною галуззю економіки. Зараз вона переживає не самі кращі часи. На сьогоднішній день потрібно вжити ефективні заходи, щоб підняти виноробство на більш високий рівень розвитку. Виноробна продукція виготовляється згідно з правилами збору і переробки винограду, правилами виробництва і зберігання тихих вин, правилами виробництва і зберігання шампанського України, ігристого України, ігристих та газованих вин, правилами виробництва алкогольних напоїв виноградного походження та загальними технологічними інструкціями, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику, та технологічними інструкціями виробника на нові марки виноробної продукції, затвердженими в установленому порядку. Отже, діяльність виноробних підприємств є дуже різноманітною. Саме тому актуальними є вивчення особливостей обліку собівартості продукції виноробних підприємств.

Аналіз останніх публікацій з проблеми.

Бухгалтерському обліку витрат і розрахунку собівартості відводиться ключова роль у прийнятті управлінських рішень на підприємстві. Проблема калькулювання собівартості та обліку витрат розглянута в працях А. Аксененко, І. Басманова, Ф. Бутинця, С. Голова, Ю. Кузьмінського, В. Линника, Є. Мниха, Я. Соколова, В. Сопка, М. Чумаченка та інших. За останні роки в спеціальній літературі з обліку викладено загальнотеоретичні проблеми бухгалтерського обліку й узагальнено досвід його розвитку

в різних країнах. Але багато принципово важливих теоретичних положень, пов'язаних з обліком витрат і калькулюванням собівартості, залишаються дискусійними. Існуючі методичні розробки побудовано на уніфікованій основі й не відображають галузевих особливостей, зокрема, виноробства. Всі ці питання вимагають вивчення й вирішення.

У табл. 1 наведено як розглядають облік собівартості продукції вітчизняні вчені.

Для обліку та узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг Ткаченко Н.М. пропонує використовувати рахунок № 90 "Собівартість реалізації".

До рахунка № 90 «Собівартість реалізації» відкриваються наступні субрахунки:

- № 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» (призначений для узагальнення інформації про виробничу собівартість реалізованої за звітний період готової продукції);

- № 902 «Собівартість реалізованих товарів» (призначений для узагальнення інформації про собівартість реалізованих за звітний період товарів. Визначається за П(С)БО № 9 "Запаси");

- № 903 «Собівартість реалізованих робіт, послуг» (призначений для узагальнення інформації про собівартість реалізованих за звітний період робіт і послуг);

- № 904 «Страхові виплати» (призначений для узагальнення інформації про страхові суми і страхові відшкодування за умовами договору страхування (перестраховання) при настанні страхового випадку) [2].

Особливості обліку собівартості продукції на думку вітчизняних вчених

Автор	Що розглядає
Ткаченко Н.М.	Сутність та склад собівартості, аналітичний облік та синтетичний облік, методику формування собівартості,
Плаксієнко В.Я., Мармуль Л.О., Маренич Т.Г.	Нормативна база обліку, синтетичний облік
Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В.	Формули для визначення собівартості, кореспонденцію рахунків з обліку випуску готової продукції, метод визначення собівартості продукції за допомогою коефіцієнта реалізації, синтетичний облік,
Косова Т.Д.	Аналіз собівартості продукції, види витрат, факторний аналіз собівартості, аналіз собівартості за статтями,
Гетьман О.О.	Сутність собівартості, виробничої собівартості, нормативна база, сутність

* складено авторами з використанням джерел [2,3,4,5,6]

При використанні журнальної форми обліку, інформація про собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) відбивається в журналі 5(5А), затверженому наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 р. №356, у рядку 2 розділу III "Витрати діяльності". У кінці звітної періоду визначається кредитовий оборот за рахунком № 90 "Собівартість реалізації". Потім він переноситься в графу 3 розділу I облікового регістру [2].

Плаксієнко В. Я. та ін. характеризуючи рахунки та субрахунки, які застосовують для обліку, базуються на П(С)БО 16 "Витрати". В Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" викладено основні вимоги до визнання, складу і оцінки витрат. Для відображення інформації про собівартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг, а також витрат інвестиційної, фінансової діяльності, і витратах на запобігання надзвичайним подіям і ліквідацію їх наслідків застосовуються рахунки класу 9 "Витрати діяльності", які передбачені діючим Планом рахунків та цим П(С)БО [3].

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітної періоду, перерозподілені постійні загальновиробничі витрати і наднормативні виробничі витрати – це складові собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) [3].

Ми підтримуємо думку Гудзь Н. В. та ін., що «кінцева мета обліку виробництва – визначення натуральних (кількісних та якісних) характеристик і грошових параметрів – виробничої собівартості окремих видів продуктів та одиниць їх вимірювання» [4].

Вартість супутньої продукції відповідно до бухгалтерських стандартів розраховується самим підприємством. Якщо супутню продукцію використовуватимуть на підприємстві або дороблятимуть її з метою подальшої реалізації, тоді її оцінюють за ціною можливого використання. Якщо супутню продукцію продаватимуть без додаткової обробки, тоді її оцінюють за справедливою (ринковою) вартістю за мінусом витрат на її реалізацію [4].

Крім визначення фактичної собівартості випущеної з виробництва продукції, при її реалізації у підприємства виникає потреба у розрахунку фактичної собівартості реалізованої продукції. Береться до

уваги, що на початок місяця на складі знаходиться продукція за собівартістю минулого звітної періоду, яка реалізується разом з продукцією, яка поступила на склад за собівартістю вже звітної періоду. Оцінка готової продукції при її реалізації залежить від облікової політики підприємства [4].

Ткаченко С.А. приділяє значну увагу класифікації собівартості. Так автор виділяє такі види собівартості: технологічна, виробнича, повна собівартість готової продукції та повна собівартість реалізованої продукції. Окремо виділяє склад статей калькулювання [7].

Гамова О.В. визначає сутність та класифікацію витрат. Витрати — це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства за рахунок вилучення або розподілення власниками [8].

Макарова Г.С. розглядає у своїй роботі сутність готової продукції, класифікацію готової продукції за формою, ступенем готовності і технологічною складністю. Значна увага автором приділяється формуванню собівартості та складу витрат.

Формування цілей дослідження. Метою дослідження даної роботи являється характеристика теоретико-методологічних особливостей формування обліку собівартості продукції у виноробній галузі. Для досягнення цієї мети слід розглянути особливості обліку собівартості продукції у працях вітчизняних вчених та виконати порівняльний аналіз особливостей ведення обліку на виноробних підприємствах.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Відповідно до п.11 П(С)БО 16 "Витрати" собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається із:

- виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яку реалізовано протягом звітної періоду;
- нерозподілених постійних загально-виробничих витрат;
- наднормативних виробничих витрат [1].

Пунктом 8 П(С)БО 16 "Витрати" передбачено, що до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загально-виробничі та постійні розподілені

загальновиробничі витрати [1].

Облік витрат та калькулювання собівартості продукції основного виробництва у виноробній промисловості здійснюється за передільним методом. За цим методом передачу напівфабрикатів виробництва свого підприємства з одного цеху (переділу) в інший відображають в обліку за фактичною собівартістю. Технологічними переділами є переробка винограду; зберігання, технологічна обробка виноматеріалів і догляд за ними; виробництво вакуум-сусла; витримка виноматеріалів. У кожному переділі отримують напівфабрикати – необроблені виноматеріали, оброблені виноматеріали, вакуум-сусло, витримані виноматеріали. Якщо продукт в межах переділу не пройшов усіх технологічних операцій, він вважається незавершеним виробництвом. У вартісному виразі – це витрати по незакінченій технологічній стадії, щодо яких підприємством ще не визнано доходу.

Визначення та побудова об'єктів планування, обліку, оцінки та калькулювання собівартості продукції виноробства забезпечить системність та єдність підходів до формування витрат при плануванні та калькулюванні собівартості, визначення фінансових результатів з урахуванням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Компанія «Шабо» – український виноробний комплекс з повним циклом виробництва. Вона була створена на основі багатовікових традицій шабського виноробства в 2003 році. Діяльність компанії спрямована на вирощування та переробку винограду, виробництво й реалізацію алкогольної продукції Shabo. Продукція виготовляється виключно з відбірного винограду.

Одеський завод шампанських вин заснований французьким фахівцем наприкінці XIX століття. Він розташовується в тому ж історичному будинку,

де був спочатку задуманий і побудований. Поєднуючи в собі багатство історичної спадщини, сучасне обладнання, вміння молодшої команди професіоналів і особливий винний терруар, Одеський завод шампанських вин по праву займає гідне місце в сім'ї європейських виноробів.

Облікова політика у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин» складена та відповідає вимогам Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

При відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій і подій застосовують норми відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених Міністерством фінансів України. За відсутності необхідних норм у вітчизняних П(С)БО застосовуються аналогічні норми системи міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО - МСФЗ на підставі того, що національні стандарти не можуть суперечити міжнародним.

Застосовується план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій і організацій. З метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації з дозволу головного бухгалтера вводиться додаткова система субрахунків.

Для обліку собівартості продукції у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин» використовують рахунки 9 класу, а саме рахунок 90 «Собівартість реалізації».

У таблиці 2 виконано порівняння структури собівартості реалізованої продукції у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин».

Таблиця 2

Аналіз порівняння структури собівартості реалізованої продукції у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин» у 2016 році*

Склад витрат	Відсоток від загальної собівартості реалізованої продукції (у відсотках) ТОВ «ПТК Шабо»	Відсоток від загальної собівартості реалізованої продукції (у відсотках) ПрАТ «Одеський завод шампанських вин»
Сировина і матеріали	55	51
Пляшка	26	27
Пробка	3	2,3
Мюзле	1,8	1,8
Капсула	2,7	3
Етикетка	4,1	2,6
Короб з наклейкою	3,3	3,7
Інші допоміжні матеріали	4,1	8,6

*розраховано авторами на підставі звітності підприємств

Проведений аналіз свідчить про те, що на досліджуваних об'єктах найбільшу частку у собівартості продукції займають сировина і матеріали, 55% і 51% відповідно. Зазначимо, що значну частку витрат займає пляшка – 26% та 27% відповідно. У цілому

значення часток витрат на об'єктах порівняння не відрізняються. Маємо незначні відхилення в одну, або іншу сторону. Графічне порівняння відсотку від загальної собівартості наведено на рис. 1.

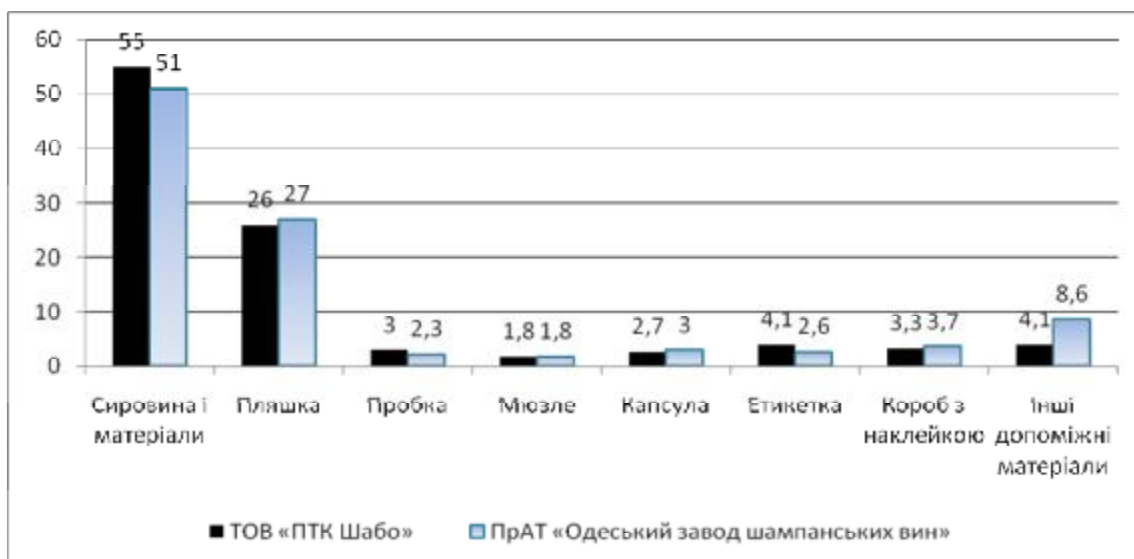

Рис. 1 – Графічне порівняння відсотку від загальної собівартості реалізованої продукції у 2016 році*

* складено авторами на підставі даних звітності підприємств

У табл.3 проаналізовано структуру виробничої собівартості продукції у ТОВ «ПТК Шабо» та

ПрАТ «Одеський завод шампанських вин».

Таблиця 3

Аналіз порівняння структури виробничої собівартості реалізованої продукції у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин» у 2016 році*

Склад витрат	Відсоток від собівартості реалізованої продукції (у відсотках) ТОВ «ПТК Шабо»	Відсоток від собівартості реалізованої продукції (у відсотках) ПрАТ «Одеський завод шампанських вин»
прямі матеріальні витрати	85	82
прямі витрати на оплату праці	5	9
інші прямі витрати	3	4
загальновиробничі витрати	2	5

* розраховано авторами на підставі звітності підприємств

З даних табл. 3 робимо висновок, що основну частку виробничої собівартості на підприємствах виноробної галузі займають прямі матеріальні витрати (85% і 82% відповідно).

У табл. 4 розглянемо порівняння складу адміністративних витрат та витрат на збут у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин».

Таблиця 4

Аналіз порівняння складу адміністративних витрат та витрат на збут у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шампанських вин» у 2016 році*

Склад витрат	ТОВ «ПТК Шабо»	ПрАТ «Одеський завод шампанських вин»
Адміністративні витрати		
1. Витрати на відрядження адміністративному персоналу	+	+
2. Витрати на оплату послуг зв'язку	+	+
3. Плата за розрахунково-касове обслуговування	+	+
4. Витрати на страхування майна	+	-
5. Амортизація нематеріальних активів загальногосподарського призначення	-	+
Витрати на збут		
1. Витрати на відрядження працівникам відділу збуту	+	+
2. Витрати на гарантійний ремонт	+	+
3. Витрати на рекламу та дослідження ринку	+	+
4. Інші витрати	-	+

* складено авторами на підставі звітності підприємств

Дані табл. 4 показують, що значних відмінностей у складі адміністративних витрат та витрат на збут на підприємствах виноробної галузі не виявлено.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Так, в статті проведений аналіз економічної літератури з питань особливостей обліку собівартості реалізованої продукції та виконано порівняльний аналіз особливостей ведення обліку на виноробних підприємствах.

Проведений аналіз дозволив зробити висновки, що більшість авторів приділяють незначну увагу особливостям обліку собівартості реалізованої продукції. Порівняльний аналіз обліку собівартості у ТОВ «ПТК Шабо» та ПрАТ «Одеський завод шам-

панських вин» довів, що значних відмінностей у обліку собівартості не було виявлено. Основну частку собівартості продукції на виноробних підприємствах займає сировина і матеріали. На підприємствах виноробної галузі з врахуванням її технологічних та організаційних особливостей необхідно створити єдині засади планування, обліку та калькулювання собівартості виноробної продукції на основі єдиної методики з використанням єдиних об'єктів планування та калькулювання собівартості продукції на основі діючих положень (стандартів) бухгалтерського обліку, посилити контрольні, регулюючі, прогностичні функції обліку.

Література

1. П(С)БО 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 : за станом на 11.11. 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16>.
2. Ткаченко Н.М. Фінансовий облік 2: [навч. посіб.] / [Н.М. Ткаченко, О.В. Борович, І.Л. Цюцяк, А.Л. Цюцяк]; за заг. ред. Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2014. – 456 с.
3. Плаксієнко В.Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах: [підруч.] / В. Я. Плаксієнко, Л. О. Мармуль, Т. Г. Маренич. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 448 с.
4. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 424 с.
5. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу: [навч. посіб.] / Т.Д. Косова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
6. Гетьман О. О. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / О.О. Гетьман. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
7. Ткаченко С. А. Формування і облік повної собівартості продукції (робіт, послуг) / С. А. Ткаченко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. – Кіровоград: КНТУ, 2005. – Вип. 7, Ч. 1. – С. 453-456.
8. Гамова О.В. Облік виробничої собівартості продукції: теоретичні аспекти / О.В. Гамова // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – №3. – С. 40-46.
9. Євтушевська О.О. Теоретичні аспекти впровадження методу бюджетування витрат на виробництво / О.О.Євтушевська // Економіка харчової промисловості. – 2016. – Т.8, Вип. 2. – С. 64-69; DOI: 10.15673/je.v8i2.132
10. Макарова Г.С. Удосконалення обліку та формування собівартості готової продукції підприємства / Г.С. Макарова // Економіка і суспільство, 2016. – №3. – С. 527-533.

Стаття надійшла 29.10.2017

Стаття прийнята до друку 11.11.2017

Доступно в мережі Internet 30.12.2017

Евтушевская О.А.

кандидат экономических наук, доцент
кафедра учета и аудита
E-mail: olga163alex@gmail.com

Евсеева Е.В.

магистрант
кафедра учета и аудита
E-mail: ekaterina.evseeva5448@yandex.ua

Приймак В.О.

студентка 4 курса факультета экономики, бизнеса и контроля
Одесская национальная академия пищевых технологий
ул. Канатная, 112, г. Одесса, Украина, 65039
E-mail: priymak_vika@hotmail.com

ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ В ВИНОДЕЛЬЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

В статье изложены и рассмотрены особенности учета себестоимости продукции на предприятиях винодельческой отрасли, исследованы теоретические аспекты учета себестоимости продукции,

рассмотрены сущность и составляющие себестоимости продукции. Выполнен сравнительный анализ особенностей ведения учета в ООО "ПТК Шабо" и ЗАО «Одесский завод шампанских вин».

Винодельческая промышленность, ранее высокорентабельная отрасль экономики, в настоящее время переживает не самые лучшие времена. Для того, чтобы поднять виноделие на более высокий уровень развития, нужно принять эффективные меры. Деятельность винодельческих предприятий очень разнообразна и включает в себя заготовку и переработку винограда, производство и технологическую обработку виноматериалов, заготовку и разлив готового вина, выдержку коньячных спиртов, переработку отходов виноделия и продажу готовой продукции. В винодельческой отрасли учет затрат и калькулирование себестоимости продукции основного производства осуществляется передельным методом. При этом передачу полуфабрикатов производства своего предприятия из одного цеха (передела) в другой отражают в учете по фактической себестоимости. Если продукт в пределах передела не прошел всех технологических операций, он считается незавершенным производством. В стоимостном выражении - это расходы по незаконченной технологической стадии, по которым предприятием еще не признан доход.

Определение и построение объектов планирования, учета, оценки и калькулирования себестоимости продукции виноделия обеспечит системность и единство подходов к формированию расходов при планировании и калькулировании себестоимости, определение финансовых результатов с учетом Положений (стандартов) бухгалтерского учета.

Проведя анализ учебной литературы сделаны выводы, что большинство авторов уделяют незначительное внимание особенностям учета себестоимости. Сравнительный анализ учета себестоимости в ООО "ПТК Шабо" и ЗАО «Одесский завод шампанских вин» показал, что значительных различий в учете себестоимости не было обнаружено. Сделан вывод, что основную долю себестоимости продукции на винодельческих предприятиях занимает сырье и материалы.

Ключевые слова: учет, расходы, себестоимость, калькуляция, готовая продукция, производство.

Yevtushevska O.

PhD, Associate Professor

Department of Accounting and Auditing

E-mail: olga163alex@gmail.com

Evseeva E.

Undergraduate

Department of Accounting and Auditing

E-mail: ekaterina.evseeva5448@yandex.ua

Pryimak V.

The student of the fourth grade of Economy, Business and Control Faculty

Odessa National Academy of Food Technologies

Kanatna str., 112, Odessa, Ukraine, 65039

E-mail: priymak_vika@hotmail.com

FEATURES OF ACCOUNTING COST OF PRODUCTION IN THE WINE MAKING INDUSTRY

The article outlines and discusses the features of accounting of the cost of production at the wine industry enterprises, examines the theoretical aspects of accounting for the cost of production, considers the essence and components of the cost of production. A comparative analysis of the peculiarities of accounting in LLC "PTK Shabo" and CJSC "Odessa Champagne Wine Factory" has been carried out.

The wine industry, previously a highly prospective branch of the economy, isn't currently experiencing the best in times. In order to raise winemaking to a higher level of development, it is necessary to take effective measures. The activity of wineries is very diverse and includes the procurement and processing of grapes, the production and processing of wine materials, the preparation and bottling of finished wine, cognac spirits aging, processing of wine wastes and sale of finished products. In the wine industry, cost accounting and the calculation of the prime cost of the main production are carried out by a remaking method. At this time, the transfer of semi-finished products of their enterprise from one shop (repartition) to another is reflected in the accounting at the actual cost price. If the product within the redistribution has not passed all technological operations, it is considered an incomplete production. In value terms, these are expenses for the unfinished technological stage, for which the enterprise has not yet recognized the income.

The definition and construction of the objects for planning, accounting, evaluation and calculation of the cost of production of winemaking will ensure a systematic and unified approach to the formation of costs

when planning and calculating production costs, determining financial results taking into account the Regulations (standards) of accounting.

After analyzing the educational literature, it has been concluded that most authors pay little attention to the peculiarities of cost accounting. A comparative analysis of cost accounting in LLC "PTK Shabo" and CJSC "Odessa Champagne Wine Factory" showed that there were no significant differences in cost accounting, and it has been concluded that raw materials and materials account for the bulk of the cost of the production at wineries.

Keywords: accounting, costs, cost, calculation, finished products, production.

References

1. P(S)BO 16 «Vytraty», zatverdzhene nakazom Minfinu Ukrainy vid 31.12.1999 r. № 318: za stanom na 11.11. 2016 r. (2016). Retrieved from <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16>
2. Tkachenko, N. M., Borovych, O. V., Tsiutsiak, I. L., & Tsiutsiak, A. L. (2014). *Finansovyi oblik 2* (N. M. Tkachenko, Ed.). Kyiv: Alerta.
3. Plaksiienko, V. Ia., Marmul, L. O., & Marenych, T. H. (2014). *Bukhhalterskyi oblik u vyrobnychkykh ta ahroservisnykh kooperatyvakh*. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury.
4. Hudz, N. V., Denchuk, P. N., & Romaniv, R. V. (2016). *Bukhhalterskyi oblik* (2-e vyd., pererob. i dop. ed.). Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury.
5. Kosova, T. D. (2012). *Orhanizatsiia i metodyka ekonomichnoho analizu*. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury.
6. Hetman, O. O. (2010). *Ekonomika pidpriemstva*. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury.
7. Tkachenko, S. A. (2005). Formuvannia i oblik povnoi sobivartosti produktsii (robit, posluh). *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky: zb. nauk. pr.*, (7), 1st ser., 453-456.
8. Hamova, O. V. (2012). Oblik vyrobnychoi sobivartosti produktsii: teoretychni aspekty. *Ekonomichni visnyk Donbasu*, (3), 40-46.
9. Ievtushevska, O. O. (2016). Teoretychni aspekty vprovadzhennia metodu biudzhetuвання vytrat na vyrobnytstvo. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, 8(2), 64-69. doi:10.15673/ie.v8i2.132
10. Makarova, H. S. (2016). Udoskonalennia obliku ta formuvannia sobivartosti hotovoi produktsii pidpriemstva. *Ekonomika i suspilstvo*, (3), 527-533

Received 29 October 2017
Approved 11 November 2017
Available in Internet 30.12.2017